

Rodzice, pozostawiając dzieci w żłobku, równocześnie powierzają zdrowie i bezpieczeństwo swoich pociech pracownikom placówki. Nie ulega wątpliwości, że opieka nad dziećmi wymaga odpowiedzialności, która jest tym większa, im mniejsze dziecko uczęszczające do żłobka. W każdej placówce może zdarzyć się wypadek lub sytuacja zagrażająca życiu bądź zdrowiu dzieci, stąd też tak istotne jest nabycie przez opiekunów umiejętności udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej. Również ustawodawca uznał, że na bezpieczeństwo dzieci uczęszczających do żłobka istotny wpływ ma posiadanie przez pracowników tej instytucji wiedzy i umiejętności z zakresu udzielania pierwszej pomocy i w tym celu został ustanowiony prawny obowiązek szkoleń pracowników w tej dziedzinie.

Ustawodawca, wskazując na obowiązki związane z udzielaniem pierwszej pomocy, jednocześnie zdefiniował to pojęcie. Zgodnie z treścią art. 3 pkt 7 *Ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym* przez pierwszą pomoc rozumie się zespół czynności podejmowanych w celu ratowania osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego wykonywanych przez osobę znajdującą się w miejscu zdarzenia, w tym z wykorzystaniem wyrobu medycznego, wyposażenia wyrobu medycznego, zestawu zabiegowego i systemu w rozumieniu odpowiednio art. 2 pkt 1, 2, 10 i 11 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/745 z dnia 5 kwietnia 2017 r. w sprawie wyrobów medycznych, zmiany dyrektywy 2001/83/WE, rozporządzenia (WE) nr 178/2002 i rozporządzenia (WE) nr 1223/2009 oraz uchylecia dyrektyw Rady 90/385/EWG i 93/42/EWG (Dz. Urz. UE L 117 z 05.05.2017, str. 1, z późn. zm.) oraz produktów leczniczych dostępnych na miejscu zdarzenia, dopuszczonych do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Natomiast stan nagłego zagrożenia zdrowotnego to stan polegający na nagłym lub przewidywanym w krótkim czasie pojawieniu się objawów pogarszania zdrowia, którego bezpośrednim następstwem może być poważne uszkodzenie funkcji organizmu lub uszkodzenie ciała albo utrata życia, wymagający podjęcia natychmiastowych medycznych czynności ratunkowych i leczenia (art. 3 pkt 8 ww. *Ustawy*).

Podstawa prawna przeszkolenia pracowników żłobka w zakresie udzielania pierwszej pomocy

Ustawodawca, podkreślając znaczenie udzielania pierwszej pomocy osobom poszkodowanym, wprowadził obowiązek edukacji z tego zakresu zarówno na szczeblu zdobywania kwalifikacji zawodowych, jak i późniejszej pracy z dziećmi. Warto w tym miejscu wspomnieć, że nauczanie udzielania pierwszej pomocy stanowi element przygotowania zawodowego opiekunów i wolontariuszy w żłobku. Następnie szkolenia są kontynuowane okresowo w ramach szkoleń BHP wszystkich pracowników żłobka. Podstawa prawna takich działań wynika z następujących aktów prawnych:

Ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3

Już na etapie nabywania kwalifikacji zawodowych uprawniających do pracy w żłobku niektórzy opiekunowie i wolontariusze zobowiązani są przejść szkolenie w zakresie udzielania pierwszej pomocy. Jest to element szerszego szkolenia przygotowującego do pracy w żłobku (art. 16 ust. 2 i 3 i art. 17 ust. 2 *Ustawy*).

Mimo że ustawa żłobkowa wprost nie stanowi o konieczności odbycia takiego przeszkolenia przygotowującego do pracy w żłobku przez pielęgniarki lub położne, to nie ulega wątpliwości, że osoby te posiadają takie umiejętności z racji nabytego wcześniej wykształcenia medycznego. Również nauczyciele wychowania przedszkolnego, nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej lub pedagodzy w ramach zajęć przygotowujących do zawodu nauczyciela bądź pedagoga zdobywają umiejętności udzielania pierwszej pomocy.

Nadto każdy opiekun oraz wolontariusz w żłobku ma obowiązek odbycia co 2 lata szkolenia z udzielania dziecku pierwszej pomocy. Szkolenie takie zobowiązany jest zapewnić nieodpłatnie podmiot prowadzący żłobek (art. 18a *Ustawy*).

Rozporządzenie w sprawie zakresu programów szkoleń dla opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym, wolontariusza oraz dziennego opiekuna

Zgodnie z § 1 pkt 4 lit. b ww. *Rozporządzenia* zakres programowy 280-godzinnego szkolenia dla opiekuna w żłobku, o którym mowa w art. 16 ust. 2 pkt 2 lit. b *Ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3*, obejmuje podstawy medycyny ratunkowej, w tym udzielanie dziecku pierwszej pomocy. Już przed rozpoczęciem pracy, na etapie zdobywania kwalifikacji zawodowych, konieczne jest zatem przejście przez uczących się szkolenia z zakresu udzielania pierwszej pomocy.

Kodeks pracy

W stosunku do pracowników już zatrudnionych w żłobku ustawodawca ustanowił ogólną zasadę, zgodnie z którą nie można pracownika dopuścić do pracy, do wykonywania której nie posiada on wymaganych kwalifikacji lub potrzebnych umiejętności, a także dostatecznej znajomości przepisów oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy (art. 237³ § 1 k.p.). Jak wynika z dalszego przepisu, pracodawca jest obowiązany zapewnić przeszkolenie pracownika w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przed dopuszczeniem go do pracy oraz prowadzenie okresowych szkoleń w tym zakresie (art. 237³ § 2 k.p.). Zasadą prawa pracy jest, że pracodawca ma obowiązek prowadzić dwa zasadnicze rodzaje szkoleń pracowników w dziedzinie BHP:

- szkolenia wstępne przed dopuszczeniem do wykonywania pracy,
- szkolenia okresowe, które mają na celu aktualizację, ugruntowanie i poszerzenie wiedzy.

Jednym z elementów przestrzegania zasad BHP w pracy jest przeszkolenie pracowników w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej. Podkreślić należy, że obowiązek pracodawcy przeprowadzania szkoleń pracowników w dziedzinie BHP został skonkretyzowany w *Rozporządzeniu w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy*.

Niezależnie od powyższego, z przepisów k.p. (art. 209¹ § 2) wynika ustawowy obowiązek zapewnienia przez pracodawcę środków niezbędnych do udzielenia pierwszej pomocy w nagłych wypadkach oraz do wyznaczenia pracowników do udzielania pierwszej pomocy (art. 209¹ § 1 pkt 1 oraz pkt 2 lit. a k.p.). Ustawodawca nie narzucił jednak pracodawcom jakichś szczegółowych warunków ani zasad wypełnienia powyższego obowiązku. Przepisy k.p. nie rozstrzygają bowiem, w jaki sposób ma on być zrealizowany, a ustawa podaje jedynie ogólne wskazówki, z których wynika, że działania pracodawcy w celu zapewnienia środków koniecznych do udzielania pierwszej pomocy powinny być dostosowane do rodzaju i zakresu prowadzonej działalności, liczby zatrudnionych pracowników i innych osób przebywających na terenie zakładu pracy oraz rodzaju i poziomu występujących zagrożeń (art. 209¹ § 2 k.p.). Ponadto, jak wynika z *Kodeksu pracy*, liczba pracowników wyznaczonych do udzielania pierwszej pomocy, ich szkolenie oraz wyposażenie powinny być uzależnione od rodzaju i poziomu występujących zagrożeń (art. 209¹ § 3 k.p.).

Uwaga

Wyznaczenie pracowników do udzielania pierwszej pomocy związane jest z koniecznością przeszkolenia ich na koszt żłobka. Dokumenty potwierdzające zarówno wyznaczenie pracownika do udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, jak i przeszkolenie pracownika z tego zakresu powinny zostać dołączone do akt osobowych pracownika dla celów dowodowych. Poza tym dla sprawnego funkcjonowania systemu udzielania pierwszej pomocy wszyscy pracownicy powinni zostać poinformowani, kto został wyznaczony do udzielania pierwszej pomocy w żłobku.

Reasumując, stwierdzić można, że z tak sformułowanych, ogólnych postulatów *Kodeksu pracy* wynika, że na pracodawcy – a więc na dyrektorze żłobka – ciąży obowiązek podjęcia decyzji dotyczących m.in. wyznaczania pracowników do udzielania pierwszej pomocy. Decyzję tę pracodawca zobowiązany jest skonsultować z pracownikami i ich przedstawicielami (art. 237^{11a} § 1 pkt 3 k.p.).

Rozporządzenie w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy

Jak już wskazano wyżej, *Rozporządzenie* to konkretyzuje ustawowy obowiązek przeszkolenia pracowników w zakresie BHP. Jak stanowi § 2 tego aktu prawnego, pracodawca odpowiada za zapewnienie pracownikom możliwości odbycia szkolenia w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, odpowiedniego do rodzaju wykonywanej pracy. Za zapewnienie programów szkoleń, w tym szkolenia z zakresu udzielania pierwszej pomocy, opracowanych dla określonych grup stanowisk, odpowiada dyrektor żłobka (§ 5).

Co więcej, dyrektor – lub działająca na jego zlecenie wykwalifikowana jednostka szkoleniowa z zakresu BHP – powinien zapewnić wykładowców i instruktorów posiadających zasób wiedzy, doświadczenie zawodowe i przygotowanie dydaktyczne gwarantujące właściwą realizację programów szkolenia, wyposażenie dydaktyczne niezbędne do właściwej realizacji programu szkolenia, właściwy przebieg szkolenia oraz prowadzenie dokumentacji (programy, dzienniki zajęć, protokoły przebiegu egzaminów, rejestr wydanych zaświadczeń) (§ 5).

Szkolenie to prowadzone jest jako wstępne i okresowe (§ 6). Podkreślić należy, że oba obejmują zasady udzielania pierwszej pomocy w razie wypadku (§ 9 i 14 *Rozporządzenia*). Ponadto Załącznik nr 1 do *Rozporządzenia* określa ramowy program szkolenia, który przewiduje, że celem szkolenia wstępnego jest zaznajomienie pracownika w szczególności z zasadami udzielania pierwszej pomocy w razie wypadku. Również pkt IV tego załącznika przewiduje w ramowym programie szkolenia okresowego pracodawców i innych osób kierujących pracownikami szkolenia z zakresu zasad postępowania w razie wypadku w czasie pracy i w sytuacjach zagrożeń (np. pożaru, awarii), w tym zasady udzielania pierwszej pomocy w razie wypadku. Temat ten stanowi też przedmiot szkolenia okresowego BHP pracowników na stanowiskach robotniczych oraz administracyjno-biurowych.

Przeprowadzone szkolenie BHP jest potwierdzane odpowiednim zaświadczeniem, które powinno wskazywać m.in. rodzaj szkolenia, grupę osób, dla których było przeznaczone, temat, w tym zasady udzielania pierwszej pomocy, liczbę godzin zajęć teoretycznych oraz zajęć praktycznych (§ 16). Wzór takiego zaświadczenia stanowi Załącznik nr 3 do omawianego *Rozporządzenia*.

Obowiązek udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej

Z jednej strony ustawodawca zapewnił szeroki dostęp do wiedzy z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, z drugiej zaś nałożył obowiązek jej udzielania. Podstawowym aktem kreującym ten wymóg jest *Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym*.

Zgodnie z art. 4 tej *Ustawy* „kto zauważy osobę lub osoby znajdujące się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego lub jest świadkiem zdarzenia powodującego taki stan, w miarę posiadanych możliwości i umiejętności ma obowiązek niezwłocznego podjęcia działań zmierzających do skutecznego powiadomienia o tym zdarzeniu podmiotów ustawowo powołanych do niesienia pomocy osobom w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego”. Takim podmiotem jest np. pogotowie ratunkowe.

W myśl art. 4 *Ustawy* każda osoba na obszarze Polski, która zauważyła lub jest świadkiem zdarzenia powodującego stan nagłego zagrożenia zdrowotnego, jest zobligowana do działania, o którym mowa w tym przepisie. Z jego treści wynika w pierwszej kolejności obowiązek powiadomienia o zaistniałym zdarzeniu odpowiednich podmiotów, co nie oznacza, że samo

powiadomienie o zdarzeniu zwalnia z obowiązku podejmowania innych czynności ratujących życie.

Pewną wątpliwość budzi czas, w jakim świadek zdarzenia powinien udzielać pierwszej pomocy. Ustawodawca nie wskazuje precyzyjnie, jak długo powinna być udzielana taka pomoc, jednak należy przyjąć, że czynności podjęte w jej ramach należy prowadzić do czasu podjęcia czynności kwalifikowanej pierwszej pomocy przez przybyłego na miejsce zdarzenia ratownika lub też do czasu rozpoczęcia medycznych czynności ratunkowych przez przybyły na miejsce zdarzenia zespół ratownictwa medycznego.

Przepisy *Ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym* nie zawierają sankcji prawnych za nieudzielenie pierwszej pomocy przedmedycznej. Oznacza to, że z treści wymienionego przepisu art. 4 wynika jedynie społeczny obowiązek powiadamiania, jednak podkreślić należy, że omawiany przepis powinien być rozpatrywany łącznie z treścią art. 162 *Kodeksu karnego*. Zgodnie z nim (art. 162 § 1 k.k.) „kto człowiekowi znajdującemu się w położeniu grożącym bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu nie udziela pomocy, mogąc jej udzielić bez narażenia siebie lub innej osoby na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”.

Jednak „nie popełnia przestępstwa, kto nie udziela pomocy, do której jest konieczne poddanie się zabiegowi lekarskiemu albo w warunkach, w których możliwa jest niezwłoczna pomoc ze strony instytucji lub osoby do tego powołanej” (art. 162 § 2 k.k.).

Z treści przytoczonych przepisów wynika zatem, że czynności ratunkowe z zakresu pierwszej pomocy powinny być wykonywane przez każdego, kto jest świadkiem zdarzenia powodującego stan nagłego zagrożenia zdrowotnego. Działania te podejmowane są w celu ratowania osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego na miejscu zdarzenia.

Inne obowiązki związane z koniecznością udzielania pierwszej pomocy w żłobku

Aby sprawnie udzielać pierwszej pomocy przedlekarskiej poszkodowanemu, oprócz wiedzy i odpowiedniego przeszkolenia konieczne jest również posiadanie apteczki pierwszej pomocy. Obowiązek wyposażenia w nią każdego zakładu pracy wynika z *Rozporządzenia w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy*.

Zgodnie z § 44 ust. 1 tego aktu prawnego „pracodawca jest obowiązany zapewnić pracownikom sprawnie funkcjonujący system pierwszej pomocy w razie wypadku oraz środki do udzielania pierwszej pomocy”. W szczególności powinien on zapewnić apteczki w poszczególnych wydziałach (oddziałach) zakładu pracy.

Natomiast zgodnie z rozporządzeniem w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych, jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy, lokal, w którym jest prowadzony żłobek musi posiadać apteczki, które są wyposażone w podstawowe środki opatrunkowe oraz podstawowe środki niezbędne do udzielania pierwszej pomocy i instrukcję o zasadach udzielania tej pomocy.

Apteczką pierwszej pomocy nazywamy zestaw niezbędnych środków do udzielania pierwszej pomocy, umieszczonych w odpowiedniej szafce.

Warto zwrócić uwagę, że liczba, usytuowanie i wyposażenie apteczek powinny być ustalone w porozumieniu z lekarzem sprawującym profilaktyczną opiekę zdrowotną nad pracownikami, z uwzględnieniem rodzajów i nasilenia występujących zagrożeń (§ 44 ust. 2 *Rozporządzenia*). Ustawodawca nie precyzuje więc, jaki powinien być skład apteczki, jednak z pewnością powinna być ona łatwo dostępna, gotowa do użycia, łatwa do uzupełnienia, a także

wyposażona w sposób przejrzysty i uporządkowany.

Ponadto bez wątplenia można stwierdzić, że apteczka nie powinna zawierać leków, a tylko środki opatrunkowe i artykuły sanitarne, ponieważ jedynie lekarz przepisuje lekarstwa. Jeśli dziecko w żłobku wymaga udzielenia pierwszej pomocy, pracownicy placówki samodzielnie nie mogą podać mu np. leku przeciwbólowego, ponieważ nie wiadomo, czy nie dojdzie do uczulenia lub innej niepożądanego reakcji na lek.

W apteczce nie powinny znajdować się też płyny dezynfekcyjne, ponieważ pojemniki, w których są przechowywane, mogą być nieszczelne. Do tego służy gaza wyjałowiona.

Apteczka powinna również zawierać instrukcje udzielania pierwszej pomocy i numer telefonu pogotowia ratunkowego 999 oraz 112. Do obsługi apteczki pracodawca powinien wyznaczyć osobę odpowiedzialną za jej utrzymanie w należyтым porządku i stanie umożliwiającym jej natychmiastowe użycie. Osoba ta jest zobligowana do uzupełniania jej zawartości w miarę stopniowego wykorzystywania znajdujących się w niej materiałów i leków.

W skład apteczki mogą wchodzić np.:

- rękawiczki lateksowe lub winylowe,
- maseczka do sztucznego oddychania,
- gaza opatrunkowa,
- bandaże (opaski dziane, bandaże elastyczne),
- opatrunek indywidualny,
- chusta trójkątna,
- koc ratunkowy (NRC),
- plastry z opatrunkiem,
- plaster zwykły,
- opatrunek hydrożelowy,
- nożyczki,
- instrukcja udzielania pierwszej pomocy.

Procedura udzielania pierwszej pomocy w żłobku

Warto wspomnieć, że dobrą praktyką jest ustalenie w żłobku wewnętrznej procedury udzielania pierwszej pomocy. Takie opracowanie może wpłynąć na szybkie i sprawne udzielenie pierwszej pomocy w razie konieczności. Opiekunowie oraz pozostali pracownicy powinni zostać zapoznani z obowiązującą procedurą i jej przestrzegać, jednocześnie pamiętając o obowiązujących przepisach prawa w tym zakresie.

Procedura ma zapewnić wychowankom żłobka właściwą opiekę i bezpieczeństwo poprzez udzielenie pierwszej pomocy przedlekarskiej w stanie nagłego zagrożenia ich zdrowia lub życia. Powinna ona dotyczyć zasad i zakresu czynności podejmowanych w celu ratowania życia dziecka/pracownika, przed wezwaniem i pojawieniem się fachowej pomocy medycznej.

Podstawa prawna:

- *Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym* (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 91 ze zm.),
- *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny* (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 383 ze zm.),
- *Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3* (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 798 ze zm.),
- *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2011 r. w sprawie zakresu programów szkoleń dla opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym, wolontariusza oraz dziennego opiekuna* (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1602),

- *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 lipca 2014 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych, jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 72),*
- *Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 277 ze zm.),*
- *Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 27 lipca 2004 r. w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1327 ze zm.),*
- *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (t.j. Dz.U. 2003 r. Nr 169 poz. 1650 ze zm.).*